

AZƏRBAYCAN XALQ PARLAMENTİ (AzXP)

STRATEJİ-GEOSİYASİ BƏYANAT VƏ QƏTNAMƏ

Güney Azərbaycanın milli hüquqları və İran adlanan coğrafiyada yaşayan xalqların taleyi haqqında

Qəbul tarixi: 07 mart 2026 il

Qəbul edildiyi yer: Azərbaycan Xalq Parlamentinin toplantısı

İran adlanan dövlətin sərhədləri daxilində yaşayan **on milyonlarla Azərbaycan türkü, digər türk millətləri və xalqlar** uzun illərdir siyasi, mədəni və milli hüquqların sistemli şəkildə məhdudlaşdırılması ilə üz-üzə qalmışlar. Tarixi baxımdan Azərbaycan torpaqlarının bir hissəsi olan **Güney Azərbaycan** bölgəsi yüz ildən artıq müddətdə ardıcıl assimilyasiya siyasətinin hədəfinə çevrilmişdir.

XX əsrin əvvəllərindən etibarən hakimiyyətə gəlmiş **Pəhləvi şah rejimi** bölgədə yaşayan xalqların milli kimliyini zəiflətmək məqsədilə ana dilinin qadağan edilməsi, milli kimliyin inkarı və mədəni irsin məhv edilməsi kimi siyasətlər həyata keçirmişdir. Bu siyasət təkcə Azərbaycan türklərinə deyil, həmçinin İran daxilində yaşayan digər xalqlara qarşı da sistemli şəkildə tətbiq edilmişdir.

1979-cu ildə hakimiyyətə gəlmiş **molla rejimi** isə bu siyasəti dayandırmaq əvəzinə daha sərt və repressiv forma ilə davam etdirmişdir. Bu rejim siyasi azadlıqları məhdudlaşdırmış, milli fəalları həbs etmiş, dinc etirazları zor gücü ilə dağıtmış və bir çox hallarda günahsız insanların edam edilməsi, qətlə yetirilməsi ilə nəticələnən zorakı siyasət yürütmüşdür. Bu proseslər nəticəsində Güney Azərbaycanda və İranın digər bölgələrində yaşayan xalqların fundamental hüquqları ciddi şəkildə pozulmuşdur.

AzXP hesab edir ki, regionda baş verən yeni siyasi və geosiyasi dəyişikliklər fonunda **İran daxilində yaşayan xalqların hüquqları və siyasi gələcəyi məsələsi beynəlxalq gündəmdə daha açıq şəkildə müzakirə edilməlidir.**

Çünki, **Güney Azərbaycan** tarixi, mədəni və milli kimliyi ilə Azərbaycan türk xalqının ayrılmaz bir parçasıdır və bu bölgədə yaşayan soydaşlarımız öz milli hüquqlarını tam şəkildə həyata keçirmək haqqına malikdirlər.

AzXP İran ərazisində müxtəlif dövrlərdə hakimiyyətdə olmuş **Pəhləvi şah rejiminin və hazırkı molla rejiminin həyata keçirdiyi assimilyasiya siyasətini, milli kimliyin inkarını və insan hüquqlarının kobud şəkildə pozulmasını qətiyyətlə pisləyir.**

AzXP xüsusi olaraq vurğulayır ki, **ana dilində təhsilin qadağan edilməsi, milli fəalların təqibi, dinc etirazların zor gücü ilə yatırılması və günahsız insanların öldürülməsi** beynəlxalq hüququn fundamental prinsiplərinə ziddir və bu siyasətlərə son qoyulmalıdır.

AzXP bildirir ki, **xalqların öz müqəddəratını təyin etmə hüququ beynəlxalq hüququn ayrılmaz prinsipidir** və İran ərazisində yaşayan Azərbaycan türkləri də bu hüququn tam hüquqlu daşıyıcılarıdır.

AzXP beynəlxalq ictimaiyyəti, xüsusilə **Birləşmiş Millətlər Təşkilatını, Avropa institutlarını və beynəlxalq insan hüquqları təşkilatlarını** İran daxilində yaşayan xalqların hüquqlarının pozulması faktlarına hüquqi və siyasi reaksiya verməyə çağırır.

AzXP **Türk Dövlətləri Təşkilatını, türk dünyasının siyasi və ictimai institutlarını** Güney Azərbaycanda yaşayan soydaşlarımızın hüquqları məsələsini beynəlxalq səviyyədə qaldırmağa və bu istiqamətdə koordinasiyalı fəaliyyət göstərməyə çağırır.

AzXP **Türkiyə Respublikası rəhbərliyini və Azərbaycan Respublikası rəhbərliyini** lazım gəldiyi anda Güney Azərbaycanda yaşayan milyonlarla soydaşımızın hüquqlarının bütün vasitələrlə qorunmasını öz üzərinə götürmələrini, eləcə də, məsələnin beynəlxalq təşkilatlarda və diplomatik platformalarda daha fəal şəkildə gündəmə gətirməyə dəvət edir.

AzXP bəyan edir ki, **İran daxilində yaşayan xalqların milli hüquqlarının uzun müddət boğulması regionda davamlı sabitliyin təmin olunmasına deyil, əksinə yeni siyasi böhranların yaranmasına səbəb olur.**

AzXP Güney Azərbaycanda yaşayan soydaşlarımızı **milli birlik, hüquqi mübarizə və dinc siyasi fəaliyyət yolu ilə öz hüquqlarını qorumağa və gələcəklərini müəyyən etmək iradəsini gücləndirməyə** çağırır.

Azərbaycan Xalq Parlamenti bəyan edir ki, **Güney Azərbaycan məsələsi yalnız regional və ya etnik məsələ deyil, bütövlükdə Yaxın Şərq və Cənubi Qafqazın geosiyasi gələcəyi ilə bağlı strateji bir məsələdir. İran daxilində yaşayan xalqların hüquqlarının tanınması, milli azadlıqların təmin edilməsi və demokratik siyasi sistemin formalaşması isə regionda sabitlik və ədalətin əsas şərtidir.**

Azərbaycan Xalq Parlamenti Güney Azərbaycanda yaşayan milyonlarla soydaşımızın **milli kimliyini, dilini və siyasi hüquqlarını qorumaq uğrunda apardıqları mübarizəni mənəvi və siyasi baxımdan dəstəklədiyini** bəyan edir və bu məsələnin beynəlxalq səviyyədə gündəmdə saxlanılması üçün fəaliyyətini davam etdirəcəyini bildirir.

Azərbaycan Xalq Parlamentinin sədri

Cavanşir Xanlarov

07 mart 2026